

objective judgments based on well-founded evidence. The purpose of critical thinking is to establish objective truth» [1, p. 6].

There are several basic ways that contribute to the development of critical thinking: read a lot and discuss what you've read; increase your self-esteem so as not to be afraid to disagree with a reputable scientist; learn to ask questions, to listen and to hear the other person; get out of your comfort zone and explore new horizons; seek (verify) corroborative evidence of the information received, or falsify the so-called truth; broaden your outlook and be creative. The Ukrainian researcher O. Tiahlo notes that «criticism and creativity are two necessary components of a fruitful solution for non-trivial problems» [2, p. 151].

Therefore, thinking is a condition for survival in the modern world, and critical thinking is an instrument of a comfortable life, and, most importantly, a condition for the development of a democratic society.

List of references.

1. Terno S.O. Critical thinking: A modern dimension of social science education. — Zaporizhzhia: Prosvita, 2009. — 268 pages. (ukr.)
2. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 268 с.
3. Tiahlo O. V. Critical Thinking; [teaching manual]. – Kharkiv: Osnova, 2008. – 187 pages. (ukr.)
4. Тягло О. В. Критичне мислення: [навч. посібник]. – Х.: Основа, 2008. – 187 с.

УДК 159.923

Ірина Черезова, к.п.н., доцент

Бердянський державний педагогічний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРУДНОЩІВ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАТАЦІЇ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

Реформування сучасної системи освіти в Україні вимагає підготовки нової генерації вчителів – відповідальних, творчих, конкурентноспроможних, здатних швидко адаптуватися до нових умов сучасної дійсності. Випускники закладів вищої освіти, які розпочинають педагогічну діяльність, мають стати «агентами змін»

сучасної української школи та безпосередньо здійснювати реформування освітньої сфери [1].

У дослідженнях (С. Кондратьєва, О. Милославова, О. Мороз, В. Семиченко, О. Солодухова, В. Столін та ін.), присвячених адаптації як особливому явищу, її розглядають як процес, який відбувається водночас у різних системних вимірах. У найпоширенішому значенні під адаптацією розуміють процес пристосування організму до нового середовища. У смислового плану, адаптація – це зміни, що відбуваються з організмом доти, доки він знову не відповідатиме новим умовам життя. Під адаптацією також розуміють рівновагу, гармонію та взаємовідповідність між організмом та середовищем. Ще одним аспектом є розуміння адаптації як результату пристосувального процесу. Професійна адаптація розуміється як процес, який полягає у здатності людини пристосуватися до соціальних, психологічних та професійних умов праці [1; с. 14, 352].

Період адаптації молодого людини після закінчення закладу вищої освіти до професійної діяльності вважається важким, адже адаптація йде в багатьох напрямках і характеризується стрімким зростанням напруженості праці та самопочуття. Потрапляючи в принципово нові умови, людина гостро реагує на зміни і на фізіологічному, і на психологічному рівнях.

Психологічна адаптація має кілька напрямів, за якими відбувається перебудова системи відношень і засобів взаємодії індивіда з іншими людьми:

1. Включення в нову систему діяльності (зміна робочого навантаження, розширення спектру виконуваних дій, зміна системи контролю над діяльністю тощо).

2. Зміна рольових позицій («дитина»-«дорослий»).

3. Звикання до нового середовища, перебудова життєвого ритму (різка зміна режиму праці, відпочинку, побуту, збільшення соціальних контактів, нове місце проживання, інші побутові умови тощо).

Вивчаючи структуру процесу адаптації, дослідники розглядають кожну подію і в цілому весь процес як систему, що складається з двох взаємозумовлених компонентів: адаптивної ситуації та адаптивної потреби. Адаптивна ситуація пов'язана з переходом особистості з одного середовища в інше або зі зміною середовища. Адаптивна потреба розглядається як відповідна реакція особистості на зміну певних умов соціального середовища й супроводжується приведенням у відповідність власних

стереотипів, звичок, уявлень тощо [3; с. 67].

Потреба різкої зміни звичного робочого стереотипу, прийняття нової системи орієнтацій, нові принципи організації – процес доволі складний і супроводжується негативними переживаннями, нервовими зривами, стресовими реакціями у разі незадовільної адаптації (дисадаптації). Чинниками, що поглиблюють труднощі адаптаційного періоду, є такі:

- відсутність умінь і навичок самоорганізації, несформованість умінь здійснювати психічну саморегуляцію поведінки і діяльності;
- нездатність усвідомлювати вимоги до рівня інтеграції діяльності;
- особистісна схильність фіксуватися на негативних сторонах життя;
- розлука з сім'єю, звичним колом оточуючих, побутові та матеріальні труднощі;
- розходження між раніше сформованою ідеальною моделлю діяльності та її реальним характером;
- недостатня психологічна підготовленість до педагогічної діяльності, несформованість професійної позиції тощо.

Аналіз сутності і змісту адаптаційних труднощів дозволяє виділити дві групи причин, які їх детермінують:

- 1) індивідуально-особистісні детермінанти (особливості темпераменту, специфічні риси характеру, адаптаційні здатності, інтеріоризований адаптаційний досвід і ціннісні орієнтації особистості);
- 2) соціально-психологічні детермінанти, які включають такі рівні детермінації: інтимно-сімейні, первинні, професійна, інституціональні, суспільно-державні, загальнолюдські.

Процес адаптації, який відбувається незадовільно, може створювати настільки значне навантаження на людину та її подальший розвиток, що порушується структура зв'язків між окремими складовими особистості – деструктування особистості.

Адаптація молодого вчителя до умов педагогічної діяльності буде позитивною, якщо він досягне наскрізного багатовимірного бачення своєї професійної діяльності, пов'язуватиме з нею власні життєві смисли, створить індивідуальну стратегію стосунків з учасниками освітнього процесу. Для цього молода людина має бути здатною до змін і водночас до пошуку загальної стратегії життя та професійної

діяльності, становлення власної, особистісної системи поглядів і ставлень.

Список літератури.

1. «Нова українська школа: простір освітніх можливостей». К., 2016.
2. Большая психологическая энциклопедия. М.: Эксмо, 2007. 544 с.
3. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища школа, 2004. 335 с.